

Motion till riksdagen 2020/21:2354

av **Boriana Åberg (M)**

Presumtionen mot fängelse

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att avskaffa presumtionen mot fängelsestraff som påföljd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra lagstiftningens perspektiv från gärningsmannens till brottsoffrens och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera en genomgripande reform av straffrätten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I brottsbalkens 30 kap. 4 § första stycket står skrivet: ”Vid val av påföljd skall rätten fästa särskilt avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse. Därvid skall rätten beakta sådana omständigheter som anges i 29 kap. 5 §.”

Detta har lett till att den avskräckande effekten av fängelsestraff ofta uteblir eftersom paragrafen ovan lägger effektivt hinder i vägen för utmätande av just fängelsestraff. Strävan att till varje pris undvika fängelsestraff, kombinerad med olika straffrabatter, utgör tillsammans med den stora okontrollerade migrationen, en huvudorsak till brottsutvecklingen i Sverige. Och precis som migrationspolitiken indikerar den en förödande naivitet hos landets beslutsfattare, nämligen uppfattningen att fängelsestraff är kontraproduktivt.

Högsta domstolen uttalade i NJA (Nytt juridiskt arkiv) 1982 s. 17 ”att det råder en allmän uppfattning att frihetsstraff ofta verkar nedbrytande på den dömda och över huvud taget har övervägande negativa effekter för dem som straffas”. Denna inställning ligger bakom flera ändringar i BrB:s påföljdssystem, varigenom HD hänvisade till prop. 1980/81:44 s. 9. Med denna förutsättning som stöd uttalade HD att som en grundläggande princip vid påföljdsval får anses gälla att frihetsstraff så långt möjligt bör undvikas, framför allt när det är fråga om unga lagöverträdare.

Omvärlden och vårt samhälle har genomgått omfattande förändringar sedan 1980-talet. Idag har Sverige omfattande och synnerligen allvarliga inslag i brottsligheten som inte alls var lika påtagliga vid den tiden: gängkriminalitet, grov organiserad brottslighet och inte minst ett allt större inslag av yngre kriminella. Lagstiftningen måste anpassas till den verklighet som nu råder. Perspektivet ”vad som är bäst för gärningsmannen” måste i varje läge ersättas med brottsofferperspektiv. Ett fängelsestraff utdöms inte i första hand för att rehabilitera gärningsmannen, utan för att återupprätta brottsoffret, vara avskräckande och för att skydda samhället. En alldeles övervägande andel av de grovt kriminella är återfallsförbrytare. Inkapacitering är därför utan tvekan den mest effektiva preventiva åtgärden mot brottslighet.

Det är inte meningsfullt att införa nya brottsrubriceringar, eller att höja straffskalorna, om vi samtidigt har en destruktiv och förlegad bestämmelse som hindrar utmätande av fängelsestraff. För att domstolarna ska få ändamålsenliga verktyg i kampen mot brottsligheten måste en genomgripande reformering av straffrätten omgående påbörjas.

Boriana Åberg (M)